

Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΟΔΟΣΗ ΠΙΕΡΙΔΗ
 Η κυπριακή Πολιτεία γιορτάζει φέτος τα τριάντα χρόνια της ανεξαρτησίας της, της ίδρυσης του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους. Πρόκειται αναμφίβολα για μια επέτειο που έχει σημαδέψει την μακρά, πολυκύμαντη ιστορία του νησιού, τις φοβερές περιπέτειες μέσα από τις οποίες πέρασε και τον ασίγηστο πόθο του λαού για λευτεριά.

Η Κύπρος σαν χώρος εμποτισμένος μέσα στον ιδρώτα και στο αίμα του λαού της, υπήρξε πάντα στο επίκεντρο της προσοχής των κυπρίων συγγραφέων, έθρεψε το νησί με τα πάθη του γεννές μαστόρων του λόγου. Γενικά μπορεί να ειπωθεί ότι την λογοτεχνική παραγωγή του νησιού την διαπερνά η αμμάτινη πορεία της πρόσφατης ιστορίας του λαού μας. Οι κυπριοί συγγραφείς δέν ομιλούν από καθέδρας, συμμετέχουν, ζουν έντονα τις περιπέτειες του λαού τους και βλέπουν την πέννα τους σαν όπλο αγώνα.

Στη σημερινή εκπομπή θα μιλήσουμε για δυό σημαντικά ονόματα της κυπριακής ποίησης, τον Τευκρο Ανθια και τον Θοδόση Πιερίδη και για το πως τραγουδήσαν την Κύπρο, τον λαό της και τους αγώνες του.

-3-

Είναι γεγονός ότι, γενικά μιλώντας, από την ιστορία της κυπριακής λογοτεχνίας απουσιάζει ή Κύπρος σαν συγκεκριμένος κοινωνικός χώρος. Είναι σπάνιες λ.χ. οι περιπτώσεις λογοτεχνικών έργων που ανάδινουν την ατμόσφαιρα της βρετανικής αποικιοκρατίας. Οι συγγραφείς των χρόνων εκείνων τοποθετούσαν κατά κανόνα τους έαυτούς τους στην θέση του έπαρχιώτη συγγραφέα που και παραγνωρίζει και υποτιμά την μικρή του "φθίνουσα" πολιτεούλα, άρνούμενος ταύτιση μαζί της ενώ ταυτόχρονα, άγνοεί και τό κέντρο.

~~Ο~~ Τ. Ανθιας τό 1937 στην "Εξοδο" του έγραφε ειρωνικά:
 " Ζούμε στην Έπαρχια, κι' είναι ή πόλη μας θαύμα θαυμάτων -
 τί νομφή πολίχνη... "Όλα μᾶς φέρνουν τακτικά άσφυξία... Τό μόνο που προσμένουμε είν' ό θάνατος κι' ένεϊνος περιφρόνηση μᾶς δείχνει..."

Ό Ανθιας είχε ζήσει την ζωή της Αθήνας, είχε ξεπεράσει τάλήτνια χρόνια της, που παρ' όλιγο νά τον χανταιώσουν, είχε δώσει στό μεταξύ τά όλόδροσα ένεϊνα "Σφυρίγματα" του, που άσκησαν ~~έπιδραση~~ ~~έπιδραση~~ έπιδραση στην έλληνική ποίηση του 30 και σέ συνέχεια είχε στρέψει αποφασιστικά την παλίτρα του προς τά κοινωνικά θέματα από θέσεις ~~ταξινές~~ ταξινές, προλεταριακές. ~~Γυρίζοντας τό 30 ό Ανθιας στην Κύπρο~~ ~~έπιδραση~~ ~~έπιδραση~~ μεταφέρει μαζί του από την Αθήνα τό επαναστατικό κλίμα, που έμπροσωπούσαν οι Ταχιόπουλος, Χατζόπουλος, Βάρναλης. "Όλ' αυτά βρίσκουν την έκφραση τους στά τολμηρότατα από πλευράς κοινωνικής κριτικής βιβλία του, "Δευτέρα Παρουσία" και "Πουργατόριο" που του χάρισαν και τόν άφορισμό της Έπιλησίας.

ΑΔΔ.40

"Όλο αυτό τό έργο κι' ένεϊνο πού άνολούθησε έδινε μέ τόν τρόπο του μιά μάχη γιά τό άνδρωμα και τό στερέωμα του ~~Προεδριου~~ ^{Προεδριου} νινηματος στην Κύπρο, γιά τήν δημιουργία ένός ταξιου, πνευματιου υπόβαθρου πού τόδενε μέ τήν επέλαση τών ~~αποστασίων~~ ^{νέων} ιδεών διεθνώς.

'Ο 'Ανθίας κλίνει τήν "Ανοδο" του (1939) μέ τουτο τό τετράστιχο.
" Μούσα, τραγούδα τών μυρίων τήν έπιήν τήν άνοδο / και δώσε στο φτερό μου τόν ρυθμό τους / νά τρέχει στην πλατιά περγαμνή της γής άιράτητο / και νά συνθέτει τόν διθύραμβο τους".

'Η Κύπρος όμως έξαιολουθει νάπουσιάζει σαν χώρος από τό έργο αυτό. Τά μηνύματα του ~~υπο~~ ^{υπο}ποιητής τ'άπευθύνει στον ευρύτερο έλληνιό χώρο. Κι' ή αιτιολόγηση υπήρχε. 'Ο άγώνας της Κύπρου ήταν άγώνας γιά τήν "Ένωση κι' ή 'Ελλάδα" και σαν ιδέα βάραινε πολύ πάνω από τήν μιμητή Κύπρο. Αυτό τό βάρος ήταν άιόδη περισσότερο άισθητό στους ~~Κύπριους~~ ^{εχεινους} συγγραφείς ~~που έφρεσαν στα λεγόμενα κάματα της 'Εθνικοφροσύνης, ένεϊ διαβόη όπου ή ιδέα της 'Ελλάδας ήταν απόλυτα συνταυτισμένη μέ τάρχαϊα μεγαλειά και τούς θύλους, και μέ ότι δήποτε αφορίζονταν μέ άποστασμένους νεκρές, συντηρητικές και κοινότητες~~

'Ο 'Ανθίας φυσικά κινεϊται σέ άλλο μήνος κύματος, πού γρήγορα θά τόν κάνει ν'άντιρύσει και τήν Κύπρο σαν ένα ζωντανό όργανισμό πού διειδικειϊ μιά θέση κιάτω από τόν ήλιο.

Στήν "Κυπριακή Ραφωδία", πού γράφτηκε άμέσως μετά τόν Β' Παγιοσμο Πόλεμο όταν στο νησί έκλαιγε ~~από πόνο~~ δυνατό τό όραμα της "Ένωσης και τό λιμάνι φαίνονταν τόσο κοντινό, ό 'Ανθίας κάνει μιά πρώτη σοβαρή προσπάθεια νά προσδώσει ύλιη υπόσταση στην ιδιαίτερη του πατρίδα.

"Μιά πέτρα μέσ τό πέλαγος εϊν' ή γή μου" - λέει.

'Η Κύπρος άποικια στην "Ραφωδία" παρ'όλο, πού κι' έδω σιεπάζονται όλα από τήν "γαλανή σια" της 'Ελλάδας, μορφή, γίνεται χώμα και πέτρα, δέντρο και καρπός, γίνεται λαός.

"Τ'άμπέλι πού φύτεφε ὁ παππούς.. τόνιαφε καί τό πότισε ὁ κύρης"
"νι ἐγώ μιμρό παιδί τό πρῶτο μάθημα πῆρα στ'άμπέλι".

Τό θέμα Κύπρος θ'ἀνέβει πιά φηλά στήν "Κυπριακή Τραγωδία", πού γρά-
φτηκε στίς μέρες τῆς πρώτης μεγάλης κρίσης (1965) όταν τό νησί
δέχτηκε λυσσασμένη τήν ἐπίθεση τῶν νατοϊκῶν κέντρων. Οἱ βομβαρδι-
σμοί τῆς τουρκικῆς ἀεροπορίας στήν Τυλληρία συγκλόνισαν τόν ποιη-
τή, πού ζοῦσε τότε στό Λονδίνο.

Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τήν "Κυπριακή Τραγωδία" ἐπίδες ὅλων
ἐπιπέδων τῶν θαυμάσιων εἰδόνων γιά τό νησί - ὀργιάζει ἐδῶ στήν σύν-
θεση ὁ πληθωρικός, συναίσθηματικός νόσμος τοῦ Ἄνθρα - εἶναι ἡ ἔπιτα-
ση, τό μπόϊ πούχει ρίξει πιά ἡ Κύπρος γιά τόν ποιητή. Ὁ καῦμός,
ὁ χρυσός, ὁ καῦμός ὁ πικρός, τό νησί του, καταλαμβάνει πιά ἕνα
τέτοιο χῶρο πού τό Τρόδος ἀρχίζει νά ζυγιάζεται μέ τά Οὐράλια
καί ὁ Πεδιαῖος μέ τό Νεῖλο!!

αζιωφε

1951
n. 1/10

Οί εἰδόνες εἶναι ~~οὐκ ἐπιβεβαιωμένοι~~ ^{σχεδόν ποτε} πρατραβηγμένες ἀλλὰ δέν εἶναι αὐτό
 πούχει σημασία. Σημασία ἔχει στήν προειμένη περίπτωση τό πῶς ὁ
 χῶρος Κύπρος διειδιώνοντας ὀλοένα καί περισσότερο τήν ξεχωριστά διική
 του θέση κἀτω ἀπό τόν ἥλιο ~~οὐκ αὐτό ἦταν μέτ' ἐπιχειρηματική ἀνάγκη~~
 εὑρισσε στόν Τεῦιρο Ἀνθία, ~~ἐπιχειρηματική ποιητής~~, ἕνα φλογερό
 τροβαδοῦρο. Ὑπῆρχε εἰλιρνεῖα στόν Ἀνθία καί ὅταν ἀίδημα ἄπλωνε
 τήν Κύπρο του "πιο πέρα ἀπ'τό γιαλό της, πιο πέρα ἀπ'τῶν ἠπείρων
 τό περίγραμμα" μάνοντας την νά ἀγγίξει "τόν ὀρίζοντα ὄλου τοῦ
 ἰδοσμου".

Ὁ Θεόδωρος Πιερίδης τραγοῦδησε τήν Κύπρο σχετικῶς ἀργά. "Αν καί
 γεννήθηκε στό νησί ὁ ποιητής ~~ἐν τῷ νησί~~ ^{ἐπὶ ἐξόρισμῳ} ὀλη του σχεδόν ἡ ζωή κῶ-
 λησε Ἀρχικῶς στήν Αἴγυπτο καί σέ συνέχεια στήν Γαλλία καί Ρουμανία.
 Στό νησί ἔζησε συνολικῶς κάπου ὀκτώ χρόνια - δυό τό 47-49 ὅταν ἀπε-
 λάθηκε ἀπό τήν Αἴγυπτο γιά τήν πολιτικῆ του δραστηριότητα καί τῶλλα
 ἔζη, τῶ τελευταῖα τῆς ζωῆς του, ὅταν πιά ἀποφάσισε νά γυρίσει στόν
 τόπο ὅπου γεννήθηκε. Παρ' ὄλ' αὐτά κανέννας ἴσως ἄλλος δέν τραγοῦ-
 δησε μέ τόση λατρεία καί πάθος τήν Κύπρο ὅσο ὁ Θεόδωρος Πιερίδης.
 Μέχρι τό 1954 ὅταν ἄρχισε νά γράφει τό ἔργο τῆς ζωῆς του, τήν "Κυ-
 πριακή Συμφωνία", ὁ Θεόδωρος εἶχε δώσει σέ συλλογές κάπου δέκα βιβλία,
 ὅπου πρόβαλλε ἔντονη ἡ προσωπιότητα ἑνός ποιητῆ στρατευμένου.
~~Ἡ ματιά τοῦ ποιητῆ ἐκινεῖτο ἐλεύθερα σ' αὐτά τῶ χρόνια σ' ὄλα τῶ μήνη καί τῶ
 πλάτη γιά νά στραφεῖ στίς στιγμές, πού στό νησί του πῆρε νά φουσιῶ-
 νει τό ποτάμι τοῦ ἔθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα, συγιεντρικῶς καί ἀπο-
 κλειστικῶς ἐκεῖ στήν ἀγαπημένη, τήν μικροῦλα τήν Κύπρο.~~

" Αν έξομπλιαζα στίχους - λέει - ένα τρίτο του αιώνα / τί νά γύρευα τάχα; Μοναχά νά σπουδάξω / πώς λαξεύουν τήν τέχνη και τή στήνουν κολώνα / πώς σμιλεύουν τό στίχο τό γερό και τόν άξο./ Μονάχα νά γλυκάνει, νά τρανέφει ή φωνή μου/ νά σε πω σά σου άξίζει και σου πρέπει, νησί μου!"

"Σμίγουν στήν "Κυπριακή Συμφωνία" σ'ένα ή νοσταλγία του ποιη-
τη για τό ώρατο νησί (ζει μακριά από τήν Κύπρο) μέ τήν περηφάνεια
του για τόν άγωνιστή λαό του που διεξάγει άκαμπτος ένα σκληρό
άγώνα. Τό κυριώτερο όμως βρίσκειται - κι'έδω είναι παρά τίς διαφο-
ρές οί όμοιοότητες μέ τήν ποίηση 'Ανθία - στήν άναγκαιότητα που
βλέπει ο ποιητής νά στήσει όσο ~~ποσσοποσοσοσοσοσοσοσοσοσοσο~~ ^{μπορεί} πιο στέ-
ρεο οίκοδόμημα τής Κύπρου του, νά τό κάνει , όσο μπορεί πιο γρα-
νιτένιο, πιο άπαρτο, ρίχνοντας όσο μπορεί πιο γερούς θεμελιούς
στό χώμα και στήν ιστορία. 'Η Κύπρος που βγαίνει μέσα από τήν
"Κυπριακή Συμφωνία" είναι τόσο ~~άπληρη~~ ^{πλήρως} δοσμένη και στις λεπτο-
μέρειες της άκόμη που άποτελεϊ και σήμερα, ~~επειδή από 25~~
σε συνθήκες πολύ διαφορετικές, σημείο αναφοράς.

'Ο ποιητής δίνει στον λαό του ήρωϊκές διαστάσεις. Οί "χαμη-
λοβλεπούσες και γλυκολυπούμενες" νοκελιές του "ξέρουνε νά σφιγγουν
στά δάχτυλα άρμαδιές από φλόγες φοβερές". Και "τ'άγοράνια τά δω-
δειάχρονα που παίζουν άνέγνιαστα τό σουράβλι τους σηκώνουνε τήν
πέτρα του πολέμου".

" Τραγουδῶ, τραγουδῶ τό νησί μου - λέει ο Θ.Π. - τόσο μικρό
για νά μπορεί / σάν πουλί νά χωρέσει στή χούφτα μου"

" ποῦναι τόσο μεγάλο νά μπορεί/ νά χωρά τήν ~~άβρ~~ ^{άβρ}ια άνθρωπότητα".

Αυτό τό νησί έχει μιá ήλιουα αίωνων.

"Αν άγγίζετε έπεινη τήν έλιά / θά πεϊτε πώς άγγίζετε μιá έλιά /
Μά έγώ θ'άκουσω μέσα στις φλέβες της / ν'άφροιοποῦν οί αϊώνες
που τήν πλάσανε / οί άνθρωποι κι'οί αϊώνες μου / θ'άκουσω ν'
άφροιοπα ή άτέλειωτη ζωή μου".

'Εμεϊ όμως όπου είναι άνεπανάληπτος ο Θ.Π. είναι στό πώς ύφαινει
και νεντα αυτό τό ύφάδι που λέγεται Κύπρος, στό πώς άνασταίνει μπρο-
στά μας μιá Κύπρο που μπορείς νά τήν συλλάβεις μέ δλες σου τίς
αίσθήσεις - και σάν είκόνα, και σάν ήχο, και σάν γεύση.

Τήν Λευκωσία τήν βλέπει σάν "μελένια, δειλινη όπτασία", τήν
Λεμεσό και τήν ~~Λάρνακα~~ ^{Λάρνακα} τίς συλλαμβάνει μέσα στό σφύριγμα τών πλοίων
στό μουράγιο. Μέσα από τήν "Συμφωνία" άκουμε κι'έμεϊς "τό κουδοβ-
νισμα τών άνθῶν τής ροδιās", γροικουμε τό "λαμπύρισμα τών φύλλων
τής χαρουπιās", "τή φωτιά του θρουμπιου στό χωριάτικο φούρνο",

μπροστά μας ζωντανεύουν "οί γονατισμένες φραγκοσυλιές", τά μοναχικά κυπαρίσσια, ή κάπαρη στό φρύδι του έγιμεμοῦ.

Πόσο διηθές μας, κυπριακές, είναι οί εινόνες τῆς θάλασσας, ό μεγάλος έρωτας του ποιητή!

" Έτοῦτο τό κύμα τό κρασόχρωμο που άνασηιώνεται ως μαστάρι καρπερό / έτοῦτο τό κύμα που πήζει, άσπρογαλίζει, μαΐστραλίζει..... Έτούτη ή θάλασσα ή καλή, έτούτη ή θάλασσα ή κακή / έτούτη ή δαιτυοθάλασσα κι ή θάλασσα ή γελοῦσα...."

Λέει ο ποιητής:

"Γιατί θα φύγετε, θα φύγετε, κουρσάροι."

Εδώ θα μείνει μόνο ετοῦτο το καράβι
το σιαρωμένο απο πέτρα και χύμα κίανθρώπους
θα μείνει και τριγύρω ου ερωτιάρικα
της Κυπριδας θ'αφροκοπά η ανάλαφρ άφρη"

θα μεινει το καράβι και θα μεινουμε
απάνω του του καραβιου οι ανθρωποι.
Οι ανθρωποι απ'την παφίτισσα τη γή, την αφροδίτισσα
Οι ανθρωποι απ το Καρπάσι, ε τις θάλασσες
τις δυό να το χαϊδεύουνε δεξόζερβα
και κειό να τρέμει ως ακροφίγουρο τηςπλώρης
Οι ανθρωποι απ'την μυριανθουσα μαραθάσα μας
Οι ανθρωποι απ'τη σιωδοδότη Μεσαριά.

Τραγουδώ, τραγουδώ τους ανθρώπους
του νησιου μου, κι εκείνους που πέρασαν
κο ολοτρόγυρα ανθίσουν τα χνάρια τους
και κεινους οπου σήμερα οδευουνε
στην σκληρήν ανηφόρα, και κεινους
που θά νάρθουν να πουνε βροντόφωνο
της χαράς, της χαράς το τραγουδι.

Στήν "Όνειροπόληση πάνω στά τείχη τής 'Αμμοχώστου" πού γράφτηκε τό 1960 καί ξαναδουλεύτηκε τέσσερα χρόνια πιά ύστερα ή όσμή τής Ιστορίας είναι άδόμη πιά έντονη.

Χρησιμοποιώντας στό έπαιρό τήν μαγική δύναμη του λόγου ό Θ.Π. θέτει σέ κίνηση τά κώματα τής παράρχαιας Ιστορίας του νησιού του, ζωντανεύοντας μ'αυτό τόν τρόπο όπτασίες καί φαντάσματα ένός παρελθόντος, πού μιά συγυρία τόφερε νά ναι καί παρόν.

"Ήρθαν μιά μέρα ν'έμειναν οί Γουΐδοι κα'οί Ούγοι κα'οί 'Ιβελίνοι ήρθαν μιά μέρα κα'έμειναν - ήρθε μιά μέρα καί φύγαν κα'άφησαν πίσω τους αίμα πολύ κυπραίων περπιριάρηδων ν'άχνιζει πάνω στό χώμα
άφησαν μυριάδες καλύβια ριζωμένα όξω άπ'τά κάστρα του για νά λένε ποιός είναι ό πληβεΐος άφέντες του τόπου, άφησαν τής Ιστορίας τά κώματα
νά όρμοϋν ένα - ένα, νά σβήνουνε, νά παφλάζουνε, νάρχονται καί νά φεύγουνε ώς έφύγαν ένεΐνοι... Κ'έξακολουθούσανε νάρχονται καί νά φεύγουνε
νά όρμοϋν, νά σβήνουνε, νά παφλάζουνε, ένα - ένα τά κώματα τής Ιστορίας".

Ό Τεϋϊρος 'Ανθίας καί ό Θεόδωρος Πιερίδης ~~έφυγαν~~ έφυγαν πριν από τήν καταστροφή, προτού τό νησί σπρωχτεί στήν μεγαλύτερη ~~δοιμασία~~ δοιμασία τής σύγχρονης Ιστορίας του, προτού ό λαός μας έρθει άντιμέτωπος μέ τήν φοβερή τραγωδία, του 1974, πού άπέληξε κα'άπειλεΐ άδόμη αυτή τούτη τήν ύπόσταση του. ~~Κι'έπειτα κα'έφυγε κα'έφυγε κα'έφυγε~~ ^{Κι'όμως το έργο του, ανήκει} τήν άτμόσφαιρα τών σημερινών ήμερών, έμφράζει τίς ανάγκες τής τραυματισμένης Κύπρου, έμφράζει τό ύπ'άρηθμό ένα καθήνιο πού θέτουν οί κρλιμες καταστάσεις, τήν υπεράσπιση τής όντότητας του νησιού.

Ό πυρετός μέ τόν όποΐο έγραφαν οί δυο ποιητές όταν άγγιζαν τό θέμα Κύπρος, αυτός ό κατακλισημός εΐδόνων έμποτισμένων από τό αΐσθημα τής άγάπης καί τής περηφάνιας, αυτό τό εϋρος καί ή λαϊνότητα τής ματιάς πού δένει σ'ένα ένιαΐο σύνολο τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλο αυτού του Ιστοριοϋ χώρου, ή δύναμη, καί τό νευρο πού διαπερνούν τό περιεχόμενο καί ή κρυστάλλινη διαύγεια στήν μορφή, άθθεντινά κυπριακή, όλ'αυτά άποτελοϋν κληρονομιά άνευτιλίμητη, για τήν κυπριακή λογοτεχνία. ~~πού άν διψά για κάτι είναι για μιά όσμή της παράδοσης άντι~~

Κι'έχει μεγάλη σημασία ιδιαίτερα για τους νέους λογοτέχνες αυτή άνριβώς ή παράδοση τών 'Ανθία - Πιερίδη πού βάζει καί τό δικό της χαλίλι στά βάθεμα τής συνείδησης του λαού μας για τήν ταυτότητα του μ'αυτό τόν ~~Ιστοριοϋ~~ Ιστοριοϋ αλλά καί τόσο μαρτυριοϋ τόπο πού λέγεται Κύπρος.

Δέν χρειάζεται ~~πυ~~ ^{φωτιά} φάινεται νά έξηγήσουμε ότι ή έπιμονή στις πηγές, στις ρίζες, ~~στο~~ στήν Κύπρο γενικά δέν σημαίνει καί αυτοπεριορισμό, ~~απτε καί τοκατάση κερωπίσαν~~. 'Αδόμη περισσότερο αυτό δέν σημαίνει άπάρνηση τής μεγάλης έλληνικής πνευματικής κληρονομιάς πού έθρεψε καί όρέσει τήν πνευματική ^{ζωή} ζωή.